

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

**доктора філософії, доцента Міненко Софії Іванівни
на дисертаційну роботу Рабчука Сергія Віталійовича «Адаптивний
мотиваційний механізм активізації бізнесу в інноваційних кластерах»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність,
галузі знань 07 «Управління та
адміністрування»**

1. Актуальність теми дослідження

Етап розвитку економіки характеризується високим рівнем невизначеності, цифровою трансформацією, посиленням глобальної конкуренції, стрімким розвитком інноваційних технологій та необхідністю забезпечення стійкості суб'єктів господарювання до зовнішніх викликів. В умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України особливого значення набуває пошук нових підходів до активізації підприємницької діяльності, підвищення інноваційної спроможності бізнесу та формування ефективних моделей взаємодії між державою, наукою, освітою й бізнесом.

В умовах цифрової трансформації економіки, посилення глобальної конкуренції, необхідності післявоєнного відновлення України та забезпечення економічної стійкості підприємств особливого значення набуває формування сучасних механізмів активізації інноваційної діяльності бізнесу. У цьому контексті інноваційні кластери виступають одним із найбільш перспективних інструментів підвищення конкурентоспроможності, розвитку партнерської взаємодії та ефективного використання науково-технологічного потенціалу. Запропоновані автором теоретичні положення та практичні рекомендації щодо формування адаптивного мотиваційного механізму активізації бізнесу в інноваційних кластерах відповідають сучасним потребам розвитку економіки України та мають вагомe наукове і практичне значення. Разом із тим сучасні умови функціонування підприємств вимагають не лише розвитку кластерних форм співробітництва, а й удосконалення механізмів управління їхньою

діяльністю. У цьому контексті особливої актуальності набувають питання формування адаптивних мотиваційних механізмів, які забезпечують швидке реагування підприємств на зміни зовнішнього середовища, сприяють підвищенню ефективності використання ресурсів, розвитку партнерської взаємодії, впровадженню інновацій та посиленню економічної стійкості суб'єктів господарювання.

Таким чином, обрана тема є своєчасною, актуальною та має важливе значення для розвитку теорії і практики підприємництва, торгівлі та управління інноваційною діяльністю. З огляду на викладене, тема дисертаційного дослідження Рабчука С.В. є актуальною, своєчасною та має важливе теоретичне і практичне значення.

2. Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами та темами

Дисертаційна робота виконана відповідно до науково-дослідної тематики Київського національного університету технологій та дизайну «Цифрова трансформація комунікаційного маркетингу: інструменти, стратегії та ефективність у сучасному бізнес-середовищі» (державний реєстраційний номер 0125U003467) та досліджено сучасні підходи до формування адаптивного мотиваційного механізму активізації бізнесу в інноваційних кластерах, що ґрунтуються на принципах цифрової трансформації, мережевої взаємодії, кластерного розвитку та підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

Дисертаційна робота має чіткий зв'язок із виконанням наукової програми університету, відповідає її стратегічним пріоритетам та спрямована на вирішення актуальних наукових і прикладних завдань у сфері розвитку підприємництва, інноваційної діяльності та кластерної інтеграції. Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами та темами є достатньо обґрунтованим і не викликає зауважень.

3. Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені у дисертації, є достатньо обґрунтованими та достовірними.

Теоретичну основу дисертаційного дослідження становлять сучасні концепції кластерного розвитку, адаптивного управління, інноваційного підприємництва, мотивації та мережевої взаємодії. Їх комплексне опрацювання дало змогу автору сформулювати цілісний науковий підхід до вирішення поставлених у роботі теоретичних і прикладних завдань.

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів забезпечуються застосуванням сучасного методичного інструментарію, що охоплює методи теоретичного узагальнення та систематизації, історичного, порівняльного, логічного аналізу, системно-структурного, діалектичного, економіко-математичного моделювання, прогнозування, екстраполяції, а також методи формалізації та графічної інтерпретації результатів дослідження. Використані методи є адекватними предмету, меті та завданням дослідження, що забезпечило належний рівень наукової обґрунтованості сформульованих висновків.

Матеріал викладено логічно, послідовно та системно, а результати дослідження характеризуються внутрішньою узгодженістю. Поставлену мету досягнуто шляхом комплексного вирішення взаємопов'язаних теоретичних і практичних завдань із використанням сучасних загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, що підтверджує завершеність і цілісність виконаної наукової роботи.

4. Наукова новизна положень, висновків та пропозицій дисертаційної роботи

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у концепції кластерного розвитку, адаптивного управління, інноваційного підприємництва, мотивації та мережевої взаємодії.

Особливої уваги заслуговують такі результати виконаного дослідження:

- удосконалено теоретичні положення щодо еволюції кластерної теорії від моделей спонтанної агломерації до сучасних керованих кластерних систем, результатом чого стало формування авторського трактування інноваційного кластера як інтегрованої системи бізнесових і неринкових суб'єктів, діяльність яких спрямована на створення конкурентоспроможних технологій, організаційно-технічних рішень та інноваційних послуг;

- удосконалено методичні підходи до інтеграції великих рітейл-компаній у структуру інноваційних кластерів як якірних хабів із визначенням їх логістичних, кадрових, інформаційно-аналітичних та ринкових функцій, що сприяє підвищенню стійкості кластерних утворень і розвитку процесів імпортозаміщення;

- удосконалено структурно-функціональну модель адаптаційного механізму інноваційної діяльності, яка передбачає взаємодію інституційно-правового, ресурсного, процесно-функціонального та кіберфізичного (Data-Hub) блоків і забезпечує комплексне управління інноваційним розвитком та економічною стійкістю підприємств;

- удосконалено концептуальні засади формування інноваційних кластерів шляхом обґрунтування їх як мережевих інноваційних екосистем, у яких основою інноваційного розвитку визначено кластероутворюючі види продукції та послуг, що дозволило розширити теоретичні підходи до розвитку кластерної взаємодії на основі цифрових комунікацій, соціальної інтеграції та принципів глобального мислення;

- набуло подальшого розвитку економіко-математичне моделювання ефективності управління інноваційно орієнтованими підприємствами із застосуванням моделей лонгітюдних даних, що дозволило оцінити результативність управлінських рішень, здійснити прогнозування розвитку підприємств та підтвердити наявність синергетичного ефекту кластерної взаємодії, який забезпечує підвищення економічної ефективності їх діяльності;

- набуло подальшого розвитку методичні підходи до визначення стратегій адаптації підприємств у межах інноваційних кластерів на основі комплексного оцінювання їх адаптаційного потенціалу за критеріями гнучкості,

мобільності та стійкості, що забезпечує обґрунтований вибір моделей розвитку залежно від умов функціонування;

Загалом положення наукової новизни є достатньо аргументованими та характеризуються практичною спрямованістю.

5. Практична цінність та наукове значення отриманих результатів дослідження

Практичне значення результатів дослідження полягає у розвитку теоретико-методологічних засад формування адаптивного мотиваційного механізму активізації бізнесу в інноваційних кластерах, поглибленні сучасних підходів до управління інноваційною діяльністю підприємств та розширенні наукових уявлень про функціонування кластерних утворень в умовах цифрової трансформації, економічної нестабільності та кризових викликів.

Практична цінність результатів дослідження полягає в тому, що запропоновані автором методичні підходи, моделі та практичні рекомендації можуть бути використані у діяльності органів державної влади, регіональних органів управління, підприємств, кластерних об'єднань, а також у науково-дослідній та освітній діяльності. Значущість роботи підтверджує впровадження окремих результатів дослідження у діяльність ТОВ «Сента Фарм» та ТОВ «ВЕЛЛФІН», де використано запропоновані автором методичні підходи, моделі та рекомендації щодо управління інноваційною діяльністю й розвитку кластерної взаємодії, що свідчить про їх прикладний характер та можливість ефективного використання у практиці господарювання.

Загалом результати дисертаційного дослідження мають вагоме наукове та практичне значення, відзначаються високим рівнем прикладної спрямованості, можуть бути рекомендовані до широкого використання у практиці управління підприємствами, діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, а також у науково-дослідному й освітньому процесах.

Результати дослідження доведено до рівня практичних рекомендацій та впроваджено у діяльність окремих суб'єктів господарювання і навчальний процес.

6. Оцінка повноти викладення результатів дослідження в опублікованих працях

Основні результати дисертаційного дослідження достатньою мірою висвітлені у наукових публікаціях автора.

За темою дисертації опубліковано 19 наукових праць, у тому числі 6 статей у фахових наукових виданнях України, 1 стаття, що входить до науково-метричної бази Scopus, 12 публікацій – у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Опубліковані праці відображають основні положення дисертаційного дослідження та забезпечують належну апробацію отриманих результатів.

7. Відсутність порушень академічної доброчесності

Під час аналізу дисертаційної роботи, наукових публікацій здобувача та інших матеріалів, поданих до захисту, порушень принципів академічної доброчесності не встановлено. Використані автором наукові положення, теоретичні підходи, результати досліджень та ідеї інших учених належним чином супроводжуються посиланнями на відповідні джерела, що свідчить про дотримання вимог академічної етики та чинних норм академічної доброчесності.

Використані у роботі положення, результати досліджень та наукові ідеї інших авторів мають відповідні посилання на джерела їх походження.

8. Зауваження щодо змісту дисертації, її окремих положень та оформлення

Не дивлячись на високий науковий рівень підготовки дисертації доцільно звернути увагу на такі зауваження та дискусійні положення:

1. У розділу 1 «Теоретичні засади активації бізнесу в інноваційних кластерах» п. 1.1, дисертантом проведено ґрунтовний аналіз еволюції кластерної теорії, однак недостатньо уваги приділено критичному порівнянню сучасних концепцій функціонування інноваційних кластерів, доцільним було б ширше розкрити відмінності між європейською, американською та азійською моделями

кластерного розвитку, що посилює теоретичне обґрунтування запропонованого адаптивного мотиваційного механізму.

2. У розділі 1, п. 1.2 «Архітектура формування інноваційного кластера» с. 54-70 запропонована архітектура інноваційного кластера є логічною, проте окремі структурні елементи моделі мають переважно концептуальний характер. Доцільно було б доповнити їх деталізацією механізмів взаємодії між учасниками кластеру, визначенням відповідальності основних стейкхолдерів та кількісними показниками оцінювання ефективності їх співпраці.

3. Запропонований методичний інструментарій заслуговує позитивної оцінки, однак автор недостатньо обґрунтував процедуру визначення вагових коефіцієнтів окремих критеріїв оцінювання адаптаційного потенціалу підприємств. Це дещо ускладнює практичне відтворення запропонованої методики іншими дослідниками.

4. У розділі 2 «Стан та перспективи активації бізнесу в інноваційних кластерах», п. 2.1 Аналіз сучасного стану інноваційного розвитку підприємств України є достатньо змістовним, однак його доцільно було б доповнити порівняльною характеристикою із країнами Центральної та Східної Європи. Такий підхід дозволив би більш об'єктивно оцінити конкурентні позиції України у сфері кластерного розвитку.

5. Представлені результати економіко-математичного моделювання є переконливими, проте в роботі недостатньо висвітлено питання перевірки статистичної надійності побудованих моделей, зокрема тестування залишків, перевірки мультиколінеарності та обґрунтування вибору саме моделі з фіксованими ефектами.

6. У розділі 3 «Формування адаптаційного механізму інноваційної діяльності підприємств в умовах кластеру», п. 3.1 (с. 149-164). Запропонована структурно-функціональна декомпозиція адаптаційного механізму є цікавою та містить елементи наукової новизни, однак потребує більш детального опису взаємозв'язків між окремими блоками механізму та алгоритму їх практичного впровадження на підприємствах різних галузей.

Наведені зауваження мають рекомендаційний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Рабчука Сергія Віталійовича «Адаптивний мотиваційний механізм активізації бізнесу в інноваційних кластерах» є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне наукове завдання, що має важливе значення для розвитку теорії та практики щодо формування адаптивного мотиваційного механізму активізації бізнесу в інноваційних кластерах.

За науковим рівнем, ступенем обґрунтованості положень, науковою новизною, практичною цінністю результатів, кількістю публікацій та дотриманням принципів академічної доброчесності дисертаційна робота відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами), а її автор – Рабчук Сергій Віталійович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор філософії, доцент,

завідувач аспірантури та докторантури,

Державний біотехнологічний університет

Софія МІНЕНКО

Підпис Міненко С.
ЗАСВІДЧУЮ
Керівник відділу відповідства ДЕТУ
Міненко С.